De energietransitie hangt van leugens aan elkaar – en de risico's worden afgewenteld op de belastingbetaler

Posted on 2 maart 2024 by Maarten van Andel

D66-klimaatminister Rob Jetten zegde in 2023 een nieuwe subsidie van 395 miljoen euro toe aan Vattenfall, voor de bouw van een biomassacentrale bij Diemen. Dit was in strijd met zijn beleid van het jaar ervoor. Ambtenaren van Jettens eigen ministerie en van zijn eigen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) wisten dat, en waarschuwden voor 'mogelijk gedoe als het breder bekend zou worden'. Dat is een belangrijke aanwijzing om geen subsidie toe te zeggen. Als je niet wilt dat iets algemeen bekend wordt, is het waarschijnlijk niet in de haak.

Er bestaat brede wetenschappelijke consensus dat biomassa niet duurzaam is en geen CO_2 bespaart. De minister erkent dit ook, en heeft dat in 2022 terecht vertaald naar beleid om geen nieuwe subsidieaanvragen meer goed te keuren. Toch zegde dezelfde minister een jaar later wel een nieuwe subsidieaanvraag voor biomassa

toe. Ik weet niet wat mij meer verbaast: deze inhoudelijke en bestuurlijke irrationaliteit, of het feit dat de minister daar nog niet door Kamer en media over is doorgezaagd. Misschien gaat dat laatste alsnog gebeuren nu *De Telegraaf* het deze week aan de kaak stelde.

Dat doorzagen zou dan ook moeten gebeuren over de structurele, langdurige stroomtekorten in grote delen van het land. Netbeheerder Stedin heeft nu voorgesteld om openbare laadpalen tussen 16:00 en 21:00 uur uit te schakelen, omdat er in de namiddag en avond te weinig stroom zou zijn. Dat klinkt bizar. We weten toch al tien jaar dat er steeds meer elektrische auto's, warmtepompen en elektrische fornuizen komen, en dat die met name in de namiddag en avond stroom verbruiken?

Journalisten laten zich afschepen

Dat komt, zo luidt het officiële antwoord, omdat de energietransitie sneller gaat dan voorzien. Maar dat is een doorzichtige onwaarheid. Want we horen óók dat de energietransitie niet snel genoeg zou gaan, vanwege maatschappelijke weerstand, vergunningsprocedures, grondstofschaarste en personeelstekorten. Er was een coronapandemie voor nodig om de wettelijk vereiste 25 procent CO_2-reductie in 2020 te halen, dus de energietransitie ging toen langzamer dan voorzien. We hebben inmiddels forse laadpaaltekorten, dus daar gaat minder stroom naartoe dan voorzien.

Bovendien stagneert sinds vorig jaar de vraag naar elektrische auto's, vanwege de afbouw van aanschafsubsidies en belastingvoordelen. Verder is de verlichting van straten, gebouwen en huizen de afgelopen tien jaar grotendeels vervangen door zuinige LED-lampen. Die verbruiken met name in de namiddag en avond veel minder stroom dan de natrium-, tl- en gloeilampen van weleer. Het landelijke elektriciteitsverbruik schommelt al twee decennia rond 120 miljard kilowattuur per jaar, dus daar komt de huidige netcongestie ook al niet vandaan.

Cora van Nieuwenhuizen, voormalig VVD-minister van Infrastructuur en Waterstaat, sprak onlangs ook al doorzichtige onwaarheden. Zij lobbyt tegenwoordig als voorzitter van brancheorganisatie Energie-Nederland voor waterstof. Dat zou een goed alternatief zijn voor aardgas: met een hoge energiewaarde, en dus een onmisbare schakel in de energietransitie.

Het zou volgens van Nieuwenhuizen nu gaan om het bij elkaar brengen van vraag en aanbod. Potentiële afnemers die overstappen op waterstof willen immers zeker weten dat ze het ook geleverd krijgen, en producenten willen op hun beurt zekerheid dat er afnemers zijn alvorens ze investeren in dure waterstoffabrieken. De overheid zou daartoe een zetje moeten geven. Net als bij wind- en zonne-energie, die in het begin duur waren, maar daarna, door groei van vraag en aanbod, steeds goedkoper werden.

Onwaarachtige miljardenlobby

Haar hele betoog wemelt van de onwaarheden, maar van Nieuwenhuizen wordt er niet kritisch op bevraagd. Dat is merkwaardig, want de voorzitter van Energie-Nederland lobbyt hier namens haar kapitaalkrachtige achterban voor miljardensubsidies. Dát is het 'zetje' dat zij bedoelde.

Het is gissen waarom ervaren journalisten zo meegaand zijn in deze spijkerharde commerciële lobby om belastingmiljarden, en de vele onwaarheden die daarbij de ronde doen niet blootleggen. Misschien is het gebrekkige voorbereiding, of politiek correcte welwillendheid, of wellicht redactioneel opgelegde zelfcensuur. Ik heb geen idee, maar het baart me hoe dan ook zorgen.

Waterstof is geen alternatief voor aardgas

Waterstof is geen alternatief voor aardgas. Waterstof is geen immers geen delfstof, en aardgas wel. Waterstof moeten we eerst maken, en dat vergt heel veel energie waarvan meer dan een derde verloren gaat. Het is dus ook geen onmisbare schakel in de energietransitie, want hoe meer waterstof we maken, hoe meer energie we verspillen. Het is bovendien een gas met heel andere eigenschappen dan aardgas, dat niet zonder kostbare technische aanpassingen in bestaande leidingen en installaties kan worden toegepast.

Van Nieuwenhuizen erkende dit laatst terloops, en ik vermoed dat die kostbare technische aanpassingen bij het 'zetje' van de overheid horen. Het zou energiebedrijven moeten helpen om hoge kosten en risico's aanvankelijk voor lief te nemen. Die bedrijven verlangen zekerheden, aldus hun voorzitter van Energie Nederland. Ze willen kortom deelnemen aan een loterij zonder nieten, waarin alle gebruikelijke ondernemersrisico's van tegenvallende aanvoer en afzet door de overheid – dat wil zeggen door de belastingbetaler – worden gedragen.

Die risico's zijn aanzienlijk, want in tegenstelling tot wat van Nieuwenhuizen betoogt worden waterstof, zonnepanelen en windmolens bij groei niet zóveel goedkoper dat ze zonder subsidies kunnen. De productiekosten van waterstof, zonnepanelen en windmolens worden namelijk vooral bepaald door grondstof- en energiekosten, niet door arbeids- en investeringskosten. Dat betekent dat volumegroei niet zomaar tot lagere productiekosten leidt, en zelfs hogere productiekosten kan veroorzaken naarmate grondstoffen en energie schaarser worden.

Dat laatste is een manifest risico, niet alleen voor waterstof, zonnepanelen en windmolens, maar ook voor elektrische auto's. De vraag naar deze zaken blijkt te stagneren zodra subsidies en fiscale voordelen wegvallen. Energiereuzen zoals Siemens, Vattenfall en Orsted lijden inmiddels miljardenverliezen op windenergie, en trekken zich terug uit openbare aanbestedingen. We zagen al dat ook biomassa na meer dan tien jaar nog altijd niet zonder miljarden overheidssubsidies kan, en dat Vattenfall niks gaat bouwen bij Diemen als ze die 395 miljoen euro niet krijgen.

Misleidende technische informatie

Bovenop alle genoemde onwaarheden verschafte Van Nieuwenhuizen nog misleidende technische informatie. Waterstof heeft weliswaar een hoge energiewaarde per kilo, maar niet per kubieke meter. Het eerste is niet van belang voor een energietransitie, het laatste des te meer. Waterstofgas heeft van alle stoffen de laagste dichtheid, weegt daardoor heel weinig en is zeer volumineus ten opzichte van aardgas en andere brandstoffen.

Het verbranden van een kuub waterstof levert daardoor drie maal zo weinig energie op als het verbranden van een kuub aardgas. Dat betekent dat we van waterstof drie maal zoveel volume moeten rondpompen en verbranden, mogelijk bij hogere druk. Daarvoor zijn grotere en duurdere pompinstallaties nodig die meer energie verbruiken, alsmede zwaardere opslagtanks en transportleidingen met meer staal erin.

Belangen boven feiten en de natuur

Aan deze cruciale technische details wordt door Van Nieuwenhuizen en haar achterban voorbijgegaan, in de verwachting dat maar weinig mensen voldoende natuurwetenschappelijke kennis hebben om de vinger op de zere plek te leggen.

Die verwachting komt vaak uit, en dat is op zich nog wel begrijpelijk. Niet iedereen kan alles weten. Het is daarentegen wél laakbaar dat onderbouwde wetenschappelijke kritiek op het waterstof-, biomassa- en elektrificatiebeleid nauwelijks leidt tot kritische reflectie bij journalisten en tot beleidsaanpassingen bij bestuurders. Kennelijk prevaleren de politieke en commerciële belangen boven de wetenschappelijke feiten en de natuur waar het allemaal om begonnen was.

Wynia's Week** wordt mogelijk gemaakt door **de vrijwillig betaalde abonnementen van de lezers, kijkers en luisteraars. Doet u al mee?** Doneren aan Wynia's Week kan **HIER. Hartelijk dank!

***Maarten van Andel** is chemicus en publiceerde onlangs 'Kies Wijzer Klimaat. Praktische gids voor consument en kiezer'. Dit verhelderende boek verscheen bij Uitgeverij Blauwburgwal, kost €17,50 en is overal verkrijgbaar, ook **in de winkel van Wynia's Week**.*

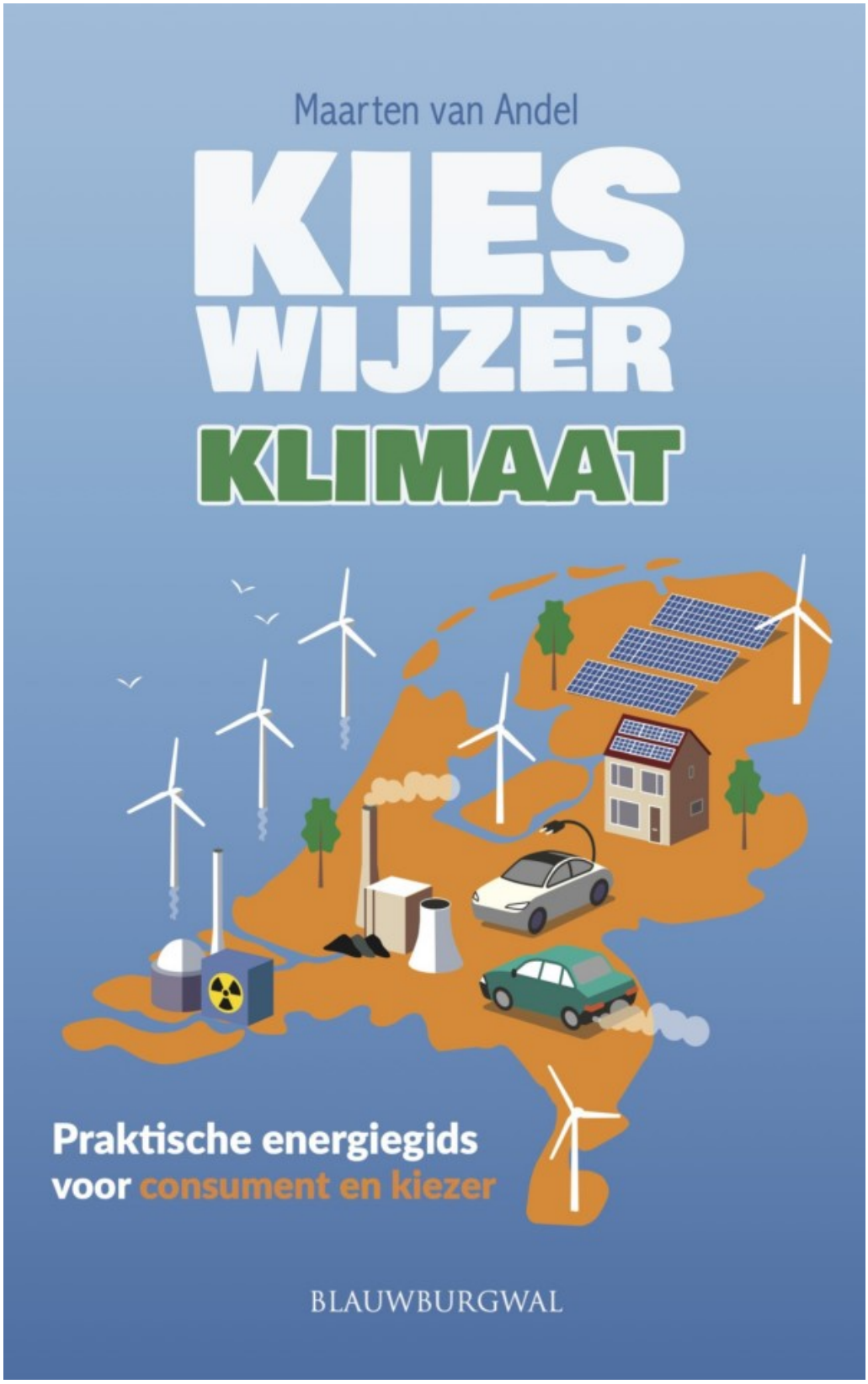
Maarten van Andel
KIES WIJZER KLIMAAT
Praktische energiegids voor consument en kiezer
BLAUWBURGWAL